

In de parochiekerk van de Heilige Jozef in Cuijk en in het parochieleven komen we een grote groep mensen tegen die zeer trouw is in de geloofsbeleving en daar ook getuigenis van aflegt. Het zijn de Molukkers die zich als groep in dat opzicht duidelijk onderscheiden. Naast hun katholieke religieuze beleving kennen ze nog een heel andere maatschappelijke beleving en dat is hun oorspronkelijke gewoonterecht, de Adat. Dat is een ongeschreven wet, een volksrecht, waarin een juist en aanvaard gedrag tegenover de medemens is vastgelegd. De in Nederland wonende Molukkers hebben dit ingewortelde gebruiksrecht meegenomen vanuit hun geboortegronden en in grote trekken helemaal in stand gehouden. Zeker ook de zogenoemde tweede generatie.

Enige weken geleden had uw verslaggever een goed gesprek met één van die mensen, die prachtige verhalen vertelde over wat heden ten dage nog gedaan wordt in het teken van de Adat.

Magdalena Maselaman - Twal, Mace of Matje voor de ingewijden, is daarom uitgenodigd op de koffie teneinde een tipje van de sluier op te lichten.

Mace is als baby met haar ouders in 1951 naar Nederland gekomen- Op de tocht met de boot vanaf de Molukse eilanden was haar moeder zwanger van haar en nadat onderweg in Surabaya was afgemeerd, is zij in die stad geboren. In diezelfde periode werden daar in Surabaya 80 andere vrouwen, die met hun gezin op weg waren naar het onbekende Holland, (opnieuw) moeder. Een enorme geboortegolf, waarschijnlijk het gevolg van het feit dat negen maanden daarvoor de meeste mannen als militair terug kwamen uit de strijd die zij samen met het Nederlandse expeditieleger hadden gevoerd.

Papa Twal was een. 'rode baret', een échte vechtjas en hij noemde andere militairen dan ook graag gekscherend 'baby'- soldaten.

De gezinnen mochten maar twee kinderen mee naar Nederland nemen en toen een 'smokkelpartij' van het oudste zusje Twal in een hutkoffer was mislukt omdat ze eruit gekropen was, bleef die bij opa en oma in Indonesië achter.

De man van Mace, Max Maselaman, is in 1951 in Westerbork geboren, maar daarover later.

Er was en is nog steeds een duidelijk onderscheid tussen de Zuidmolukkers. Er kwamen er van Ambon, van Tanimbar en van de Keieilanden, de Ambonezen, de Tanimbarezen en de Keiezen. En ook de vroegere bewoners van de verschillende kleine eilanden rondom deze hoofdeilanden groeperen nog graag samen, vooral ook omdat ze natuurlijk vaak familie van elkaar zijn. Daarbij komt dan nog een soort klasse- of kaste-verschil per eiland. Ondanks het langzaam samenvloeien van de groeperingen blijven die ‘onderstromen’ nog steeds aanwezig. Er is daardoor ook nog een duidelijke hiërarchie binnen de Molukse gemeenschap. Dat ontdekt u wel als we over de Adat schrijven.

Via Amersfoort kwam het gezin Twal, samen met het gezin van een zus van Papa Twal terecht in Gradheide bij Geleen. De twee families waren de enigen van Tanimbar tussen allemaal mensen van Ambon en zij voelden zich niet helemaal ‘senang’.

Gelukkig konden ze al snel naar Montfort bij Roermond en daar is de rest van het gezin van 9 kinderen geboren en aanvankelijk opgegroeid. Papa werkte hard, overdag bij Philips en ’s avonds en in de weekender bij een boer.

Mace doorliep de lagere school en ging daarna naar de Ulo bij de nonnen in Echt.

Toen de familie Twal in 1963 een huis kon betrekken in Cuijk, werd daartoe besloten, temeer omdat bevriende families, onder andere de familie Frans Maselaman, daar ook al naartoe waren verhuisd. Voor het hoofd van het gezin was er werk bij Celtona en daar heeft vader Twal gewerkt tot hij moest stoppen vanwege een hartinfarct.

Na enige tijd verhuisde het gezin naar de Gardeniersdreef en daar is het blijven wonen. Omdat Pa Twal een fervent voetballer was, bleek het onvermijdelijk dat enkele zonen. Vitalis en Bennie, goede voetballers werden, eerst bij JVC, daarna bij SIOL en VianenVooruit.

Mace deed in 1967 op de school van mijnheer Wensing Mulo A en B. Dat was nog in de tijd dat de meisjes aan de ene kant van het viaduct les kregen en de jongens aan de andere kant. Aan beide kanten werden verschillende examenfeestjes gehouden waar jongens en meisjes mochten samenkomen en dat was dan mooi dubbelop feest.

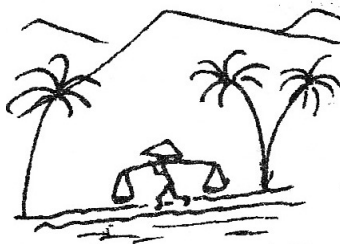
Zij startte de opleiding kinderverzorging in Breda totdat haar moeder vroeg of ze wilde gaan werken in het instituut Sint Anna in Heel bij Roermond

waar een geestelijk gehandicapt zusje werd verpleegd. Mace deed daar de opleiding zwakzinnigenzorg. Toen zij eens een week de nachtdienst draaide en er in die week 3 patiënten stierven, had dat zo'n impact op haar dat ze het niet meer aankon en naar huis vluchtte. Daarna is ze secretaresse geworden, daar werd je niet zo met de neus op 'leven en dood' gedrukt. Jarenlang heeft ze bij Haskoning in Nijmegen gewerkt. Die deden veel werk in Indonesië en met haar kennis van het Maleis was ze een extra welkome medewerkster.

Na drie jaar 'stiekeme' verkering met Max kregen ze aanvankelijk van vader Maselaman geen toestemming om te trouwen. Immers, Max was 20 jaar, studeerde nog en kon geen vrouw onderhouden, alhoewel Mace als kostwinner op kon treden. Toen echter dochter Anke kwam, als 'eerstgeborene' in de familie Maselaman, kwam de toestemming alsnog. Max wilde eerst zijn opleiding al stoppen en gaan werken. Maar hij studeerde toch af. Daarna had de jonge vader de keuze tussen militaire dienst of een contract als onderwijzer op een school met allerlei nationaliteiten bij het havengebied van Rotterdam op Rozenburg. Daar werd zoon Frank geboren. Toen het contract van Max afgelopen was trok het nog erg jonge gezin snel weer naar Cuijk, waar Max werk kreeg op de openbare lagere school 'De Zevensprong'.

In de grote families Maselaman en Twal speelt de Adat een belangrijke rol. Omdat Max en Mace als eersten getrouwd zijn, dragen zij het 'familiegezag'.

De Maselamans en de Twals komen van één van de eilanden van Tanimbar. De familie Maselaman leverde daar 'generaties lang de 'burgemeester' en regeerde vanuit het huis "Nusmese". Het gezag in de familie werd na de dood van Frans senior tijdelijk uitgeoefend door Max, maar Frank is alweer de volgende generatie, die de leider is. Opa Frans heeft voor zijn heengaan de jonge Frank uitvoerig ingelicht over de Adat- traditie en hem telkens verzekerd: "Jij bent de baas!". Max is dan wel de opvolger van zijn vader omdat hij het eerst getrouwd is en daardoor het familiegezag heeft overgenomen, zijn broer Fred is eigenlijk

de oudste. Toch krijgt Max vanwege dat vroege huwelijk en omdat hij een studie gevolgd heeft, het meeste gezag. Zijn oudere broer Fred komt om raad bij hem.

Als zoon Frank op Nusmese komt op Tanimbar, krijgt hij echter alle eer en respect die aan zijn familiepositie eigen is. Frank zelf, nog jong, weet van de prins geen kwaad, maar hij wordt beschouwd als de door 'familiegeesten' vooruitgeschoven en gedragen man, 'Farou' zelf.

Bij het bidden tijdens familiebijeenkomsten wordt allereerst 'Tuhan' (= God) aangeropen. Dan 'Moijangs' (één van de oer-oer-voorvaders) en vervolgens de 'Tété tétés' (de opa's die zijn voorgegaan, o.a. ook Tété Faroe) en de geesten van die voorvaders, de geest van de familie.

Geboorte, huwelijk en dood worden door de Adat met strenge regels omkleed.

De tweede generatie Molukkers in Nederland gedraagt zich nog volgens die regels. Nog consequenter soms dan de mensen in Indonesië zelf. De derde generatie mag de strenge voorschriften wat loslaten.

Bij hun geboorte wordt de eigenlijke positie van de mannen binnen de familie bepaald. De vrouwen verwerven hun positie pas later, door het huwelijk.

Omdat Mace als eerste van de familie getrouwd was, moest zij bijvoorbeeld de hoogte van de bruidschat bepalen die haar schoonfamilie voor haar schoonzussen mocht vragen als die in het huwelijk traden. De bruiden worden in een uitgebreid ritueel 'gekocht'. Onder het toezien oog van beide families wordt door de twee familiehoofden keihard onderhandeld. Als de koop gesloten is betaalt de hele familie van de bruidegom mee, in geld of in goederen. Zij betalen ook het feest en de bruiloftskleding. Jonge mannen van het eigen eiland betalen vaak niet zoveel als de mannen en hun familie die van een ander eiland komen. Als de koop gesloten is wordt de eerste borrel, om te klinken op de overeenkomst, over de schouder gegooid om de 'geesten' en voorouders gunstig te stemmen. Die 'geesten' en voorouders drinken ook mee ! Toen Anke trouwde met een 'blanda', een Nederlandse jongen, bemoeide zelfs de 'Bapa tua' op het eiland in huize Nusmese zich met de bruidschat. De 'Bapa tua' is de oudste oom die ouder is dan de grootouders, een soort stamoudste.

Bij begrafenissen zijn de rituelen en de verplichtingen nog uitgebreider en strenger. Daar komt bijvoorbeeld de eerste vraag: Wie kleedt de overledene aan en waar wordt hij of zij opgebaard? De familie dichtbij de overledene wordt helemaal 'uit de wind' gehouden en hoeft niets te doen. De weduwe of de weduwnaar zegt: we gaan naar die mensen uit de familie die wat verderaf staat. En die hebben het dan maar te regelen. Iedereen geeft geld of goederen bij de condoleance, waarmee de verplichtingen betaald worden. En dat kan nogal in de papieren lopen.

Mace en Max hebben onlangs nog hun huis een week lang, tussen de sterfdag en de begrafenis van een 'oom', ter beschikking gesteld en voor eten en drinken gezorgd voor zo'n 140 nauw betrokkenen van de overledene waarvan ze in de verte familie zijn.

De kosten worden wel door een ruimere familie gedeeld.

Er is gelegenheid om tot de 40ste dag na de sterfdag nog rouwbeklag te doen en afscheid te nemen van de overledene, alhoewel die allang begraven is. Tot zolang blijft ook het huis van de verdere familie open staan voor juist ook die mensen die vaak van ver komen, zoals van andere eilanden.

Na 40 dagen is 'het hoofd van de romp gescheiden' en is de overledene opgenomen bij de geesten. Dan is er nog een grote bijeenkomst en dan is het voorbij.

Mace spreekt van een rijke cultuur. Ze is ook trots op de gastvrijheid van haar Molukse volk. Als je op bezoek komt is het een belediging als je niet blijft eten, tenzij je dat ruim van tevoren hebt aangekondigd. Zo'n belediging is bijna niet meer goed te maken. Eten is trouwens toch een belangrijk element in hun cultuur. Overal en altijd wordt er gegeten. En hoe laat iemand ook komt, er wordt altijd eten klaargemaakt.

Bezoek brengt ook altijd wat mee, meestal geld dat in de gesloten hand gedrukt wordt. Dat is geen belediging, zoals het vaak zou zijn bij ons westerse mensen. De verhalen van Mace zijn zo uitgebreid dat ze niet allemaal zijn weer te geven in deze 'Bij Paul op de koffie'.

Ze vertelt nog dat ze in 1986 een ernstig auto ongeluk heeft gehad. Ook onlangs heeft ze wat in de 'lappenmand' gezeten, maar dat lijkt gelukkig verleden tijd.

Max is een drukke leraar op school en naast parochiebestuurder ook nog het 'Manusje van alles' voor zijn Tanimbarese mensen. Hij is voor die

Molukkers ook nog eens de spreekbuis. Om hen te woord te kunnen staan en van dienst te zijn hebben ze zelfs een soort ‘telefoon dienst’ ingesteld. De Adat zal, ondanks minder wordende verplichtingen daartoe, nog generaties lang blijven bestaan is de mening van Mace. Ook Molukkers, in de hogere beroepen hebben vaak grote families en hechten nog sterk aan de traditie en het recht van de Adat.

Mace vertrouwt uw verslaggever aan het eind van het gesprek toe, dat ze de gave heeft sommige gebeurtenissen te ‘voorzien’. Soms overkomt het haar dat ze iemands naderende dood zelfs op de dag af kan voorspellen.

Dan wordt het wel wat ‘griezelig’ voor Paul.

Alhoewel Max en Mace de grootouders zijn geworden van een drieling, hetgeen natuurlijk ook de nodige aandacht en tijd vergt, blijven beide actief in bet parochielevens van de H. Jozef parochie.

Matje, bedankt voor je openhartige en enthousiaste gesprek. Ik denk dat de mensen het interessant vinden om te lezen. Het moge jullie goed gaan !

Deze pdf-versie is gemaakt door Peter Broekmans.